



Konya İli Meram İlçesinde Bulunan Anıt Ağaçların İncelenmesi ve Koruma Statülerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma

Can Güneş^{1*}, Serpil Önder¹

¹ Peyzaj Mimarlığı, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye

E-Posta: cangnes@hotmail.com, sonder@selcuk.edu.tr

Gönderim 06.04.2022; Kabul 10.05.2022

Özet: Doğal peyzajın en önemli unsurlarından biri olan ağaçlar, kırsal ve kentsel ekosistemde; ekolojik, estetik, sosyo-ekonomik ve insan sağlığı ile ilgili faydaları yönünden peyzaj çalışmalarının gelişiminde önemli katkılar sağlamaktadır. Doğal hayatın vazgeçilmez bir parçası olan ağaçların bir bölümü de tabiat varlığı niteliğinde bulunan anıt ağaçlardır. Bu çalışmada dünyadaki ve ülkemizdeki anıt ağaç kavramı ve yasal düzenlemeler irdelenmiş, doğal ve kültürel mirası zengin olan Konya İli Meram İlçesi özelinde bulunan ve hızlı kentleşme, alt yapı çalışmaları ve kentsel sorunlar nedeniyle hayati faaliyetleri kısıtlanmış, bakımsız, envanter bilgileri eksik ve koruma alanı sınırları belirlenmemiş anıt ağaçlar üzerinde durulmuştur. Meram ilçesinde bulunan Saplı Meşe (*Quercus robur* L.), Doğu Çınarı (*Platanus orientalis* L.) ve Akkavak (*Populus alba* L.) türündeki 66 adet anıt ağacın, gövde ve tepe çapı ölçümleri yapılmış, boy, koruma alan sınırı hesaplanarak çevresel faktörleri belirlenmiştir. Yapılan çalışma ile bölgenin tarihi dokusuna uyumlu ve sürdürülebilir bir kent peyzajı oluşturmak için elde edilen güncel envanter bilgileri, ilgili kanunlar ve TSE standartları kapsamında değerlendirilmiş, mevzuat ve uygulamalar arasındaki ilişkiler ortaya konulmuştur. Sonuç olarak, anıt ağaçların tespit, tescil, bakım, koruma ve çevresel şartlarının iyileştirilmesi için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Anıt ağaç, Anıt ağaçların koruma statüsü, Konya, Meram, Tabiat varlığı

A Study on the Investigation of Monumental Trees in Meram District of Konya and Determination of their Protection Status

Received 06.04.2022; Accepted 10.05.2022

Abstract: Trees, one of the most important elements of the natural landscape, are used in rural and urban ecosystems; It provides important contributions to the development of landscape studies in terms of ecological, aesthetic, socio-economic and human health benefits. Some of the trees, which are an indispensable part of natural life, are monumental trees, which are natural assets. In this study, the concept of monumental trees and legal regulations in the world and in our country have been examined, in Meram District of Konya Province, which has a rich natural and cultural heritage, vital activities have been restricted due to rapid urbanization, infrastructure works and urban problems, it is neglected, inventory information is missing and the boundaries of the protection area are not determined. The emphasis is on monumental trees. The trunk and crown diameters of 66 monumental trees of the Oak (*Quercus robur* L.), Eastern Sycamore (*Platanus orientalis* L.) and White Poplar (*Populus alba* L.) species in the Meram district were measured, the height and the protection area limit were calculated and their environmental factors were determined. With the study, the current inventory information obtained in order to create a sustainable urban landscape that is compatible with the historical texture of the region was evaluated within the scope of relevant laws and TSE standards, and the relations between legislation and practices were revealed. As a result, suggestions were made for the identification, registration, maintenance, protection and improvement of environmental conditions of monumental trees.

Key Words: Konya, Meram, Monumental tree, Monumental trees protected status, Natural assets

GİRİŞ

Ağaçlar, insanlık tarihi boyunca yaşamın vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. Ağaçsız bir yaşam insanlığın varlığını korumasının çok zor olacağı gerçeği ile karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki insanların beslenme kaynağı olan ağaçlar bununla birlikte canlıların oksijen ihtiyacını da karşılamaktadır. Bu nedenle insanlar için ağaçlar, sadece bir bitki değil, psikolojik ve sosyal olarak büyük bir öneme sahiptir. Bu doğrultuda normal ağaçlardan farklı olarak bazı ağaçlar gerek gövde yapıları, gerekse de uzun yaşam süreleri bakımından insan yaşamında daha da önemli bir yere sahip olmaktadır [1].

*İlgili E-posta/ Corresponding E-mail: cangnes@hotmail.com, Orcid: 0000-0003-0449-8750

Gövde yapıları, boyları ve uzun yaşam özellikleriyle kendi türleri arasında olağan ölçütlerin hayli üzerinde olan oldukça görkemli kökleri, gövde yapıları ve dallarıyla görenlerin zihninde farklı simgeler uyandıran, toplumların kültür ve değerlerinde yer bulan, bugünle tarihin en eski yılları arasında köprü görevi kurabilecek uzun ömürleri olan ağaçlara “anıt ağaç” denilmektedir [2].

TS 13137 Anıt Ağaçlar Envanter Seçim Kuralları ve İşaretleme Standardında geçen anıt ağaç tanımı ise; “Geçmiş ile günümüz, günümüz ile gelecek arasında köprü kurabilecek uzunlukta doğal ömre sahip olan ağaçlardan yaş, gövde çapı, tepe çapı ve boy itibarıyla kendi türünün alışılmamış ölçülerinin çok üzerindeki boyutlara ulaşan; ya da yöre tarihinde, mistik kültüründe ve folklorunda özel yeri bulunan ağaç” şeklinde yapılmaktadır [3]. Buna göre, her iki tanımdan da anlaşılacağı üzere, ağacın anıt ağaç statüsünde yer bulmasını sağlayan özelliklerin başında fiziksel boyutlarının diğer ağaçlara göre daha büyük olmasıdır. Anıt ağaçları önemli yapan bu fiziksel özelliklerde ağacın gövde çapı ve boyları öne çıkmaktadır. Fakat, insanları ve toplumları biçimsel olarak etkileyen ağaçların anıt ağaç olarak değerlendirilmesi yeterli değildir. Buna göre bir anıt ağacın aynı zamanda geçmiş ile gelecek arasında köprü oluşturabilecek özellikte doğal bir yaşam süresine sahip olması gerekmektedir [4].

DÜNYADA VE ÜLKEMİZDEKİ ANIT AĞAÇ KAVRAMI

Doğal peyzajın çok önemli elemanları olan ağaçlar, kırsal ve kentsel ekosistemde, ekolojik, estetik, ekonomik, sosyolojik ve insan sağlığı ile ilgili faydaları ile peyzajı desteklemektedir [5].

Ağaçların bir kısmı da geçmişin ve yaşadığı eski dönemlerin yaşanmışlıklarını günümüze ve geleceğe taşıyan, peyzajın doğal mirasları olan anıt ağaçlardır. Anıt ağaçlar; “Yaş, çap ve boy itibarıyla kendi türünün alışılmış ölçüleri üzerinde boyutlara sahip olan, yöre folklorunda, kültür ve tarihinde özel yeri bulunan, geçmiş ile günümüz, günümüz ile gelecek arasında iletişim sağlayabilecek uzunlukta doğal ömre sahip olan ağaçlardır [2].

Anıt ağaçlar ilk çağlardan beri şan, güç, zenginlik ve ululuğun sembolü olarak kabul edilmiştir. Bu ağaçlar mitolojilere ve destanlara konu olmuş, devletler arasında yapılan antlaşmalarda simgesel olarak kullanılmıştır. Ayrıca bu nitelikli ağaçların yer aldıkları bölgelerin düşük turizm faaliyetlerini güçlendirmesi gibi özellikleri de onları önemli kılmaktadır [6].

Anıt ağaçlar genellikle doğal ya da kültürel peyzajların bir parçası olmakta ve hızlı büyüyen ve doğal öğelerin hızla ortadan kalktığı kentlerde peyzaja doğal miras niteliği kazandırmaktadır [7]. Anıt ağaçlarla ilgili yapılan incelemeler, onların tespit edilmesi, korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması çok değerlidir [5].

Dünyanın birçok ülkesinde; doğal yapısı, ölçüleri ve diğer özellikleri bakımında anıtsal değer kazanmış olan ağaçlar, bilim, tarih ve sanat açısından doğa yapıtı olarak korunmaktadır. Örnek olarak Fransa’da peyzaj görünümüne koruma standartı getiren kanunlar 7/11/1910 ve 29/07/1925 tarihinde çıkarılarak Belediyelere görev ve yetkiler verilmiştir. Daha fazla ve ayrıntılı standartlar getiren 25/05/1930 tarihli kanunda ise; bu görünümünü tespit edip koruma altına alacak kararları vermek üzere yöresel yetkili komisyonlar oluşturulmuştur. Komisyonun yapacağı diğer işleri ise; peyzaj görünümünü oluşturan doğal anıtların tespit edilmesidir. Bu görev ile birlikte anıt ağaçların korunması için güvenlik statüsü getirilmiştir [8].

Ülkemizde anıt ağaçlar konusu 20.04.1982 tarihinde yürürlüğe giren “2658 Sayılı Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Dair Sözleşmeye Türkiye Cumhuriyetinin Katılmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun” ve 14.02.1983 tarih ve 17959 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme” ile uluslararası boyut kazanmıştır. Bu sözleşmenin 2. Maddesi “doğal miras” açıklamasına ayrılmıştır [9].

Bu sözleşme ile United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) çerçevesinde “Dünya Mirası Komitesi” adı altında Devletlerarasında Komite oluşturulmuştur. Komite “doğal miras” parçalarını oluşturan varlıkların listesini güncelleştirerek, her iki yılda bir “Dünya Kültür Mirası Listesi” adı altında yayınlamak görevini üstlenmiştir [9].

Ulusal anlamda ise ülkemizde Anayasa’mızın 63. maddesi gereğince, “Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır” denilmekte olup; anıt ağaçların birer tabiat varlığı olarak korunmasının devletin sorumluluğu altına olduğu açık şekilde ifade edilmiştir [10].

21.07.1983 tarih ve 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (KTVKK) ile “korunması gereken taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları ortaya koymak, yapılacak işlem ve etkinlikleri belirleyerek düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir” denilerek, anıt ağaçlar korunması gereken tabiat varlığı olarak nitelendirilmiştir [11].

2011 yılından itibaren 1 no’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 109. maddesi ile 2863 Sayılı Kanun çerçevesinde anıt ağaç yönetimi ve tescil görevi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB), Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü’ne (TVKGM) bağlı Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonlarının yetki alanına bırakılarak, tabiat varlıklarına ilişkin; tespit, tescil ve koruma uygulamalarına TSE ve ilke kararları ile belli standartlar getirilmiştir.

Bu kapsamda Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB) tarafından yapılan araştırma ve çalışmalar ışığında ülkemizde 9369 adet anıt ağaç tescil edildiği ortaya konmuştur [12].

TÜRKİYEDE ANIT AĞAÇLARLA İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER VE DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ

Ülkemizde doğal mirasımız anıt ağaçlar ilk defa 10 Nisan 1322/M. 1904 tarihli “Asarı Atika Nizamnamesi” ve Cumhuriyet döneminde 28.02.1960 tarihinde yürürlüğe giren “463 Sayılı Hususi Şahıslara Ait Eski Eserlerle Tarihi Abidelerin İstimlakı Hakkında Kanun” ile yasal koruma altına alınmıştır. Bunun akabinde 02.07.1951 tarihinde “5805 Sayılı Gayrimenkul Eski Eseler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun” yürürlüğe girmiştir [9].

Günümüzde ise halen yürürlükte bulunan 21.07.1983 tarih ve 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nda (KTVKK); “korunması gereken taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları ortaya koymak, yapılacak işlem ve etkinlikleri belirleyerek düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir. Bu Kanun; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hususları ve bunlarla ilgili gerçek ve tüzel kişilerin görev ve sorumluluklarını içine almaktadır” denilerek, anıt ağaçlar korunması gereken tabiat varlığı olarak nitelendirilmiştir [11].

Ülkemizde 2011 yılından itibaren tabiat varlığı olarak belirlenen anıt ağaçların tespit, tescil ve ilan süreçlerini yürütme görevi 1 no’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 109. maddesi ile ÇŞİDB ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü’ne (TVKGM) bırakılmıştır.

ÇŞİDB’nin, 16 Mart 2020 tarihinde Korunan Alanların Tespit, Tescil Ve Onayına İlişkin Usul Ve Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’in 11. Maddesinin 2. Fıkrasında “Anıt ağaçların tespit edilmesine yönelik hususlar ilke kararı ile belirlenir.” denilmiştir. [13].

Bu kapsamda anıt ağaçların tescili TVKGM tarafından ilk etapta TS 13137 Anıt Ağaçlar Envanter Seçim Kuralları ve İşaretleme Standardına göre yapılırken, günümüzde ise 10.09.2020 tarihinde yürürlüğe giren 110 sayılı Sayılı Tabiat Varlığı Olarak Belirlenecek Anıt Ağaçların Tespitine İlişkin İlke kararına göre yapılmaktadır.

Bir ağacın anıt ağaç sınıfına girebilmesi için tarihi, folklorik ve mistik (soyut) özelliklerinin yanında; yaşı, gövde çapı, boyu, tepe çapı, coğrafi konumu vb. ölçülebilir (somut) nitelikleri tespit edilerek ortak bir tespit değerlendirmesi yapılmaktadır. Bu değerlendirme sırasında, somut ve soyut ölçümlerinden farklı olarak, ağacın habitat içinde bulunduğu yeri (meşcere içinde oluşu, kırsal veya kentsel dokuda yer alışı, münferit veya gruplar halinde bulunuşu), sağlıklı, ihtişamlı hatta “özellikli” belirlenmesinde pozitif; tepe çökmesi, böcek, mantar, insan, yangın zararına maruz kalmış veya kovuk olması negatif puanlarla değerlendirmeye dahil edilir. Bu sistem uygulanırken çok yönlü araştırmalar yapılmakta olup birtakım cetveller meydana getirilmiştir. Bu cetveller ağaç türlerinin bazında en az ve en fazla boy, çap, tepe çapı, tahmini yaş, habitatta bulunduğu coğrafya, pozitif ve negatif niteliklerin detaylı şekilde değerlendirilmesiyle yapılmış olup belirlenen değerlerin belli bir kriterde oturtulabilmesi maksadıyla sabit puanlar belirlenmiştir [14].

Bir ağacın anıt statüsünde olup olmadığı ortaya konulurken, şu anki anıtsal değeri tür bazındaki en az anıtsal değeri ile mukayese edilerek ortaya konur. Herhangi bir ağacın anıtsal olarak değerlendirilebilmesi için, onun hesaplanan şimdiki anıtsal değerinin, tür bazındaki en az anıtsal değerine eşit veya daha büyük değerde olması şarttır. Çok yönlü değerlendirmenin en önemli taraflarından biri de halen en az anıtsal değere varamamış, fakat yakın gelecekte yukarıda izah edilen

fiziksel niteliklerden biri veya birkaçı bakımından anıt ağaç olma ihtimali bulunan ağaçlar için "istikbal anıt ağaç" kavramını getirmiş olmasıdır [14].

MATERYAL VE METOD

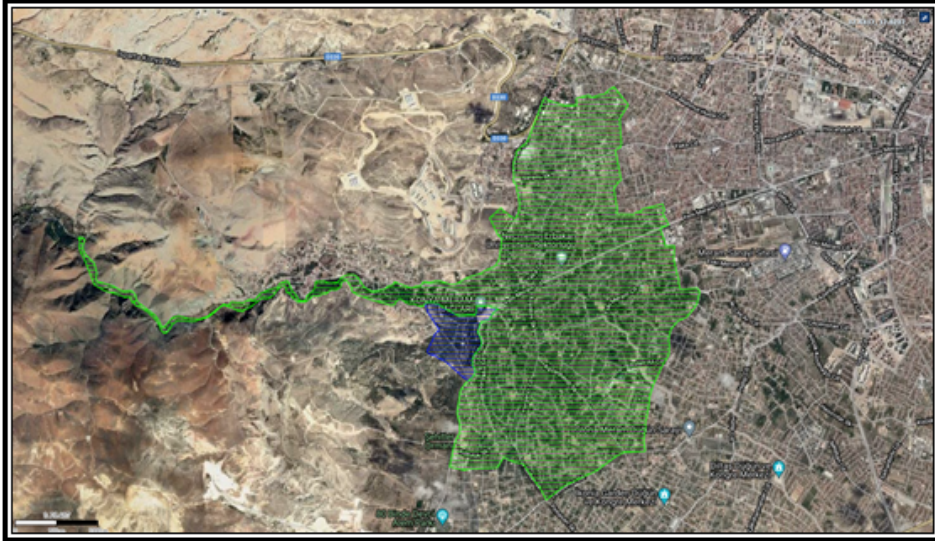
Araştırma alanı, Konya İli, Meram İlçesi kentsel yerleşim bölgesi olarak belirlenmiştir. Konya ili Meram ilçesi, 37°70' Kuzey enlemi ile 32°30' Doğu boylamı arasında yer almaktadır. İl merkezine uzaklığı 4 km'dir. İlçenin deniz seviyesinden ortalama yüksekliği 1.016 metredir [15]. İlçe konum itibarıyla Konya'nın güney ve güneybatısında yer alır. Nüfusu 342.315'dir [16].

Meram İlçesinde 168.021 ha kullanım alanı bulunmakta olup, Konya kullanım alanının %4,12'sini oluşturmaktadır. İlçe toplam alanının %36,94'ünü tarım arazileri, %24,34'ünü orman alanı, %10,12'sini çayır-mera alanı oluşturmaktadır. Kentsel yerleşim alanında yapılan Koruma Amaçlı İmar Planı 1100 hektarlık bir alanı kapsamaktadır [17].

Bu çalışmada ana materyali Konya Meram İlçesinde bulunan ve mülga Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu (KKTVKK) tarafından 1991,2004, 2006, 2009 ve 2010 yıllarında tescillenmiş anıt ağaçlar, yardımcı materyal olarak ise Konya İli Meram İlçesinde daha önceden mülga KKTVKK tarafından tescillenmiş anıt ağaç envanter listesi, TSE 13137 Anıt Ağaçlar- Envanter, Seçim Kuralları ve İşaretleme Standartları, Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve TVKGM'nin 110 Sayılı Tabiat Varlığı Olarak Belirlenecek Anıt Ağaçların Tespitine İlişkin İlke Kararı oluşturmuştur.

Çalışmadaki veri ve kaynakların elde edilmesinde ÇŞİDB, TVKGM, Konya Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü (KÇŞİDİM), Konya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü (KKVKBKM), Konya Büyükşehir Belediyesi ve Meram Belediyesi mevzuat, yayın ve araştırmalarından yararlanılmıştır.

Tabiat varlığı potansiyeli yüksek olduğu için çalışma alanı olarak belirlenen Meram Bölgesi mülga KKTVKK'nın 12.12.1991 tarih ve 1199 sayılı kararı ile I., II. ve III. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiş, günümüzde ise görev, yetki ve sorumluluğu ÇŞİDB'na ait sit alanlarının yeniden değerlendirilmesi sonucu Meram Bölgesi Bakanlık Makamının 24.06.2020 tarih ve 128694 sayılı Olur'u ile sınırları Şekil 1.'de gösterildiği gibi Nitelikli Doğal Koruma Alanı ve Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı olarak tescil edilmiştir.



Şekil 1. Konya İli Meram İlçesi Doğal Sit Sınırlarının Uydu Görüntüsü (SAYS, 2021).

Ülkemiz genelinde olduğu gibi Konya İlinde de ekolojik faktörlerin etkisiyle geçmişten günümüze ulaşmış ve anıt ağaç olarak nitelendirilen çok sayıda ağaç ve bunların türleri bulunmaktadır. 2011 yılından itibaren KÇŞİDİM görev, yetki ve sorumluluğunda bulunan Konya İli Meram İlçesindeki anıt ağaç envanter kayıtlarında bulunan KÇŞİDİM verilerine göre yapılan incelemede Konya İlinde 2021 yılına kadar 183 adet anıt ağaç tescil edilmiştir. Bunlardan 136 adeti halen

canlılığını korumaktadır. 47 adeti ise çevresel veya ekolojik sebeplerden dolayı yaşamlarını idame ettirememiştir.

KÇŞİDİM verilerine göre yapılan incelemede, Konya Meram İlçesinde bulunan ve mülga KKTVKK tarafından 1991, 2004, 2006, 2009 ve 2010 yıllarında tescillenmiş Konya İli Meram İlçesine bağlı kentsel yerleşim alanındaki Ayanbey Mahallesi 10 adet, Büyükkovanağzı Mahallesi 2 adet, Çandır Mahallesi 1 adet, Hacışaban Mahallesi 3 adet, Havzan Mahallesi 4 adet, Kürden Mahallesi 3 adet, Selam Mahallesi 3 adet, Selver Mahallesi 2 adet, Yaka Mahallesi 27 adet ve Yorgancı Mahallesi 11 adet olmak üzere toplam 66 adet boyutsal özellikte anıt ağacın bulunduğu saptanmıştır.

Yapılan arşiv incelemesinde; mülga KKTVKK ve KÇŞİDİM verilerinde Konya Meram İlçesi kentsel yerleşim alanı içerisinde günümüz itibarı ile 69 adet anıt ağaç tescili bulunmakta olduğu, bu ağaçlardan sadece 3 adetinde koruma sınırının belirlendiği, geriye kalan 66 ağacın sadece boy, gövde çapı ve yaş tahmini gibi eksik ve hatalı verilerin bulunduğu, tepe çapı, pozitif ve negatif fiziksel özelliklerinin bulunmadığı, bir çoğunda koruma alanlarının belirlenmediği ve bulunduğu alanda gerekli koruma tedbirlerinin alınmadığı, dolayısıyla söz konusu anıt ağaçların yerel yönetimlerin ve halkın bilinçsiz yaklaşımları ile plansız kentleşme ve olumsuz çevresel faktörlerden dolayı sürdürülebilirliğinin azaldığı saptanmıştır.

Bu çalışma için öncelikle anıt ağaç kavramı, anıt ağaçların önemi ve anıt ağaçların tescili ile ilgili literatür ve mevzuat taraması yapılmıştır. Daha sonra Mayıs-Haziran 2021 tarihleri arasında saha çalışması yapılmış ve anıt ağaçların fotoğrafları çekilmiştir. KÇŞİDİM envanter listesinde bulunan boyutsal olarak tescillenmiş anıt ağaçlara ait konum bilgilerinden yararlanılarak anıt ağaçlara ulaşılmış ve dijital lokasyon bilgileri ve adres bilgileri her ağaç için güncellenmiştir. Ağaçların fiziksel (boyutsal) ölçüleri şerit metre yardımıyla tek tek ölçülmüş, 110 Sayılı İlke Kararında (Ek-1) belirtilen gövde çapları verileri elde edilen ağaçlar için belirlenmiş yaş çevirme faktörü oranlarına göre her bir ağaç için ayrı ayrı yaş hesabı yapılarak şu an ki yaşları hesaplanmış ve uyarlanmış envanter fişlerine tescil tarihindeki yaşı ve günümüz itibarı ile hesaplanan yaşları ve boyutsal verileri işlenmiştir.

Saha çalışması ile boyutsal özellikteki anıt ağaçların elde edilen boyutsal ve çevresel durum verileri ile ağacın şimdiki anıtsal değer puanı hesaplanarak türüne göre 110 Sayılı İlke Kararında (Ek-1) belirtilen listelerdeki asgari anıtsal değer puanının karşılaştırması yapılmıştır. Anıt ağaç seçiminde, “Şimdiki Anıtsal Değer”in hesaplanabilmesi kullanılan formül ve açıklaması aşağıda gösterilmiştir.

ŞAD	:Şimdiki anıtsal değeri,
Bo	:Ağacın boyu için aldığı puanı,
GÇ	:Ağacın gövde çapı için aldığı puanı,
TÇ	:Ağacın tepe çapı için aldığı puanı,
Ya	:Ağacın yaşı için aldığı puanı,
BY	:Ağacın bulunduğu yer için verilen puanı ve
PÖ	:Ağacın pozitif özellikleri için verilen puanlar toplamını ifade etmektedir
AAD	: Asgari anıtsal değer

Anıt ağacın Şimdiki Anıtsal Değerinin hesaplanması Formül [1]’de gösterilmiştir.

$$\text{ŞAD} = \text{Bo} + \text{GÇ} + \text{TÇ} + \text{Ya} + \text{BY} + \text{PÖ} \quad [1]$$

Anıt ağaç için hesaplanan Şimdiki Anıtsal Değerinin (ŞAD), ait olduğu takson için tespit edilen Asgari Anıtsal Değeri (AAD) ile eşit veya büyük olması gerekmektedir [3].

ÇŞİDB’nın 110 Sayılı Tabiat Varlığı Olarak Belirlenecek Anıt Ağaçların Tespitine İlişkin İlke Kararında akkavak cinsi ağaçların anıt ağaç statüsünde bulunmamasına rağmen mülga Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu tarafından anıt ağaç olarak tescil edilmesinden dolayı, saha çalışmasında boyutsal ölçümleri yapılmış, çevresel şartları değerlendirilmiştir. Ayrıca akkavak cinsi ağaçların yine ilke kararı eklerinde bulunan cetvellerde Asgari Anıtsal Değeri puanı olmamasından dolayı da Şimdiki Anıtsal Değeri hesaplanamamıştır. Arazi çalışmalarında yapılan AAD değer hesaplama örneği Çandır Mahallesi anıt ağaç olarak bulunan *Platanus orientalis* türü baz alınarak aşağıda gösterilmiştir.

Ağaç Boyutsal Özellikleri ve Verileri	
Tür	: Doğu Çınarı
Bilimsel Adı	: Platanus orientalis L.
Boy	: 28 m
Gövde çapı	: 162 cm
Tepe çapı	: 25 m
Yaşı	: 259
Bulunduğu Yer	: Tek (kentsel alanda)
Diğer Pozit. Öz	: Sağlıklı

110 Sayılı İlke Kararının Ek-6 tablosuna göre; Gövde Çapı 151-200 cm'ye kadar 1,60 oranı baz alınarak hesaplanmıştır. 162 cm (gövde çapı) x 1,60= 259,2

Ağacın Verilerine Göre Aldığı Puan

110 Sayılı İlke Kararında bulunan Anıt Ağaç Değerlendirme Tablosuna göre;

Bo	: 3
GÇ	: 9
TÇ	: 10
Ya	: 6
BY	: 6
PÖ	: 6

Doğu Çınarı türü 110 Sayılı İlke Kararında (Ek-1) bulunan birinci sınıf orman ağaçları grubunda bulunmakta olup, AAD (Asgari Anıtsal Değer) = 39'dur.

$$\text{ŞAD} = \text{Bo} + \text{GÇ} + \text{TÇ} + \text{Ya} + \text{BY} + \text{PÖ}$$

$$\text{ŞAD} = 3 + 9 + 10 + 6 + 6 + 6 = 40$$

Yapılan hesaplamalar sonucunda ŞAD 40 puan olarak bulunmuştur.

Saha çalışması ile tespiti yapılan boyutsal veriler ile birlikte ağaçların 110 Sayılı İlke Kararında belirtildiği üzere ağacın tepe çapı izdüşümünün esas alınarak dairesel olarak koruma alan sınırları hesaplanmış ve yine envanter fişlerine kaydedilmiştir.

Ağacın koruma alanının hesabı; anıt ağacın kökü merkez alınacak şekilde tepe tacının yarıçapının dairesel şekilde ($\pi \cdot r^2$) hesaplanır. Yukarıdaki verilere göre ağacın koruma alanı $(3,14 \cdot 12,52) = 490,62$ m² olarak bulunmuştur.

Sonuç olarak elde edilen veriler ile Meram İlçesinde kentsel yerleşim alanı içerisindeki anıt ağaçların mevcut fiziksel özellikleri yukarıdaki örneklenen formül ve uygulamalarla hesaplanarak güncellenmiş ve koruma alan sınırları belirlenmiştir.

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Çalışma alanında yapılan saha çalışması ile anıt ağaçların tespit ve tescil işlemleri kapsamında yapılan uygulama ve eksiklikler tespit edilmiş, elde edilen bulgu ve veriler ilgili literatür ve yasal prosedür ışığında yorumlanmış, anıt ağaçların tespiti, tescili, korunması ve yönetimi konusunda öneriler verilmiştir. Saha çalışması ile elde edilen ağaçların boyutsal ve çevresel durum verileri ile Şimdiki Anıtsal Değer (ŞAD) puanları hesaplanarak türüne göre 110 Sayılı İlke Kararında (Ek-1) belirtilen listelerdeki asgari anıtsal değer puanının karşılaştırması yapılmış, boyutsal özellikte anıt ağaç tescili bulunan 66 adet anıt ağaçtan sadece 27 adet anıt ağacın türü özelinde Şimdiki Anıtsal Değerinin (ŞAD) anıt ağaç olma kriterini sağladığı tespit edilmiştir. Anıt ağaç kriterini sağlayan ağaçlar dışında tescili bulunan 3 adet ağacın kurumasından dolayı canlılığını yitirdiği tespit edilerek, söz konusu ağaçların tescillerinin kaldırılması için KTVKKB'ya intikali sağlanmıştır. Yine Meram Bölgesinde tescilli 66 adet anıt ağaç içerisinde bulunan 02.05.1991 tarih ve 1019 sayılı mülga KKTVKK tarafından tescil edilmiş ve halen canlılığını korumakta olan 6 adet Akkavak türü ağacın 110 Sayılı ilke kararı ile TSE 13137 Standartlar cetvellerinde anıt ağaç statüsü olarak değerlendirme yapılabilecek ağaç türleri arasında bulunmamasına rağmen anıt ağaç tescillerinin olduğu tespit edilmiştir. Saha çalışmasında bu 6 adet Akkavak türü ağacın boyutsal ölçümleri yapılmış, çevresel şartları değerlendirilmiş, ancak Şimdiki Anıtsal Değerleri hesaplanamamıştır. Saha çalışması yapılan

diğer tescilli 30 adet anıt ağacın, boyutsal ve çevresel durum verileri ile ağaçların Şimdiki Anıtsal Değer (ŞAD) puanları hesaplanarak türüne göre 110 Sayılı İlke Kararında belirtilen listelerdeki asgari anıtsal değer puanının karşılaştırması yapılmıştır. Boyutsal özellikte anıt ağaç tescili bulunan 30 adet anıt ağacın, türü özelinde Şimdiki Anıtsal Değerinin (ŞAD) anıt ağaç olma kriterini sağlamadığı tespit edilmiştir.

Çalışma alanı Konya İli Meram İlçesi kentsel yerleşim alanı içerisinde bulunan mülga KKTVKK ve KÇŞİDİM verilerine göre 1991, 2004, 2006, 2009 ve 2010 yıllarında boyutsal özellikte tescillenmiş 66 adet anıt ağacın saha çalışması ile elde edilen verileri, durumları, koruma alanı ve şimdiki anıtsal değer puanları aşağıdaki Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1. Anıt Ağaç Envanter Listesi

Envanter No	Mahalle	Koordinat Bilgileri (UTM 3°-ED50)	Tür Adı	Boyutsal Özellikler					Koruma Alanı Sınırı (m ²)	ŞAD/AAD Değeri
				Boy (m)	Gövde Çapı (m)	Tepe çapı (m)	Yaş	Bulunduğu yer		
1*	Selver	Y:451130,28; X:4191882,96	Akkavak	30	1,36	18	126	Kentsel Tek	Türüne Göre Anıtsal Değil.	
2	Çandır	Y:449894,22; X:4191147,66	Doğu Çınarı	28	1,62	25	166/259	Kentsel Tek	490,62	40/39
3*	Selver	Y:449489,29; X:4191186,05	Akkavak	26	1,36	19	175	Kentsel Tek	Türüne Göre Anıtsal Değil.	
4**	Yorgancı	Y:449359,47; X:4191208,16	Doğu Çınarı	25	1,71	29	210/273	Kentsel Tek	660,18	37/39
5	Yorgancı	Y:449370,97; X:4191423,72	Saplı Meşe	21	1,01	18	106/161	Kentsel Grup	254,34	28/27
6	Yorgancı	Y:449377,45; X:4191419,79	Saplı Meşe	22	1,81	20	376/362	Kentsel Grup	314	46/27
7	Yorgancı	Y:449383,85; X:4191402,06	Saplı Meşe	22	1,43	24	136/250	Kentsel Grup	452,16	40/27
8	Yorgancı	Y:449320,48; X:4191457,12	Doğu Çınarı	26	1,52	25	111/243	Kentsel Tek	490,62	40/39
9	Yorgancı	Y:449381,12; X:4191334,50	Doğu Çınarı	33	2,03	28	426/375	Kentsel Grup	615,44	55/39
10	Yorgancı	Y:449372,06; X:4191351,51	Doğu Çınarı	23	1,43	20	176/250	Kentsel Grup	314	31/39
11	Yorgancı	Y:449870,61; X:4189146,01	Saplı Meşe	10	1,65	19	151/330	Kentsel Tek	283,38	31/27
12	Yorgancı	Y:451655,04; X:4191731,16	Saplı Meşe	15	1,43	16	153/250	Kentsel Tek	200,96	31/27
13*	Ayanbey	Y:450050,69; X:4191325,75	Akkavak	27	1,14	11	146	Kentsel Grup	Türüne Göre Anıtsal Değil.	
14*	Ayanbey	Y:450016,89; X:4191326,50	Akkavak	23	1,17	8,5	126	Kentsel Grup	Türüne Göre Anıtsal Değil.	
15*	Ayanbey	Y:449956,61; X:4191290,26	Akkavak	22	1,01	15	176	Kentsel Grup	Türüne Göre Anıtsal Değil.	
16*	Ayanbey	Y:449940,86; X:4191276,87	Akkavak	24	0,79	9	131	Kentsel Grup	Türüne Göre Anıtsal Değil.	
17	Yaka	Y:449672,29; X:4192314,09	Saplı Meşe	12	1,49	15	214/260	Kentsel Tek	176,25	31/27
18	Yaka	Y:449656,77; X:4191798,01	Saplı Meşe	16	1,17	21	214/204	Kentsel Tek	346,18	31/27
19	Ayanbey	Y:449734,00; X:4191782,99	Saplı Meşe	14	1,49	20	246/260	Kentsel Tek	314	34/27
20**	Ayanbey	Y:449794,71; X:4191661,93	Saplı Meşe	19	1,05	18	206/183	Kentsel Tek	254,34	22/27
21	Ayanbey	Y:449807,17; X:4191692,83	Saplı Meşe	17	1,01	21	156/176	Kentsel Tek	346,18	28/27
22	Hacışaban	Y:449807,17; X:4191692,83	Saplı Meşe	11	1,75	19	448/350	Kentsel Tek	283,38	34/27
23	Hacışaban	Y:449987,71; X:4191872,45	Saplı Meşe	10	1,43	13	318/250	Kentsel Tek	132,66	22/27
24	Hacışaban	Y:450210,81; X:4191999,13	Saplı Meşe	13	1,75	5	422/350	Kentsel Tek	19,62	29/27
25	Selam	Y:449224,02; X:4191790,09	Saplı Meşe	24	1,78	15	426/356	Kentsel Tek	176,62	40/27
26**	Selam	Y:449224,02; X:4191790,09	Doğu Çınarı	18	1,27	22	131/177	Kentsel Tek	379,94	31/39

27	Yaka	Y:450364,08; X:4193432,34	Saplı Meşe	11	1,59	10	166/318	Kentsel Tek	78,5	28/27
28	Yaka	Y:450364,08; X:4193432,34	Saplı Meşe	11	1,52	14	136/304	Kentsel Tek	153,86	28/27
29**	Yaka	Y:449853,77; X:4193407,33	Saplı Meşe	14	0,92	18	186/147	Kentsel Grup	254,34	25/27
30**	Yaka	Y:449837,96; X:4193412,85	Saplı Meşe	12	1,27	11	176/222	Kentsel Grup	94,98	25/27
31	Yaka	Y:449829,92; X:4193441,77	Saplı Meşe	15	1,56	17	196/312	Kentsel Grup	226,86	40/27
32	Yaka	Y:449753,69; X:4193348,17	Saplı Meşe	16	1,52	20	196/304	Kentsel Tek	314	40/27
33**	Yaka	Y:449621,77; X:4192990,82	Saplı Meşe	11	1,05	12	196/168	Kentsel Grup	113,04	25/27
34**	Yaka	Y:449811,04; X:4192997,40	Saplı Meşe	9	1,21	11	156/211	Kentsel Grup	94,98	22/27
35**	Yaka	Y:449664,26; X:4192992,25	Saplı Meşe	10	0,98	11	166/156	Kentsel Grup	94,98	22/27
36**	Yaka	Y:449664,26; X:4192992,25	Saplı Meşe	12	1,08	12	176/189	Kentsel Grup	113,04	25/27
37**	Yaka	Y:449722,22; X:4192997,74	Saplı Meşe	11	0,98	17	156/156	Kentsel Grup	226,86	25/27
38**	Yaka	Y:449928,43; X:4193024,03	Saplı Meşe	11	0,95	16	206/152	Kentsel Grup	200,96	25/27
39**	Yaka	Y:449862,30; X:4193003,45	Saplı Meşe	11	1,27	9	206/222	Kentsel Tek	63,58	20/27
40**	Yaka	Y:449666,22; X:4192882,55	Saplı Meşe	17	0,89	13	206/142	Kentsel Tek	132,66	19/27
41***	Yaka	Y:449620,24; X:4192884,31	Saplı Meşe				176	Kentsel Tek	Kuruluş/Tescili Kaldırıldı	
42	Yaka	Y:449532,29; X:4192680,24	Saplı Meşe	19	1,43	16	176/250	Kentsel Tek	200,96	31/27
43***	Yaka	Y:449597,93; X:4192644,94	Saplı Meşe				159	Kentsel Tek	Kuruluş/Tescili Kaldırıldı	
44	Yaka	Y:449607,09; X:4192557,14	Saplı Meşe	13	1,84	20	176/368	Kentsel Tek	314	43/27
45**	Yaka	Y:449551,00; X:4192587,71	Saplı Meşe	11	1,17	12	156/204	Kentsel Tek	113,04	25/27
46**	Yaka	Y:449574,32; X:4192407,45	Saplı Meşe	13	1,14	14	146/199	Kentsel Tek	153,86	22/27
47**	Yaka	Y:449597,20; X:4192361,70	Saplı Meşe	19	1,05	17	146/168	Kentsel Tek	226,86	25/27
48	Yaka	Y:449468,51; X:4192379,41	Saplı Meşe	13	1,27	18	136/222	Kentsel Tek	254,34	31/27
49**	Yaka	Y:449310,79; X:4192231,81	Saplı Meşe	17	1,14	15	116/199	Kentsel Tek	176,62	25/27
50**	Selam	Y:449387,82; X:4192188,56	Saplı Meşe	11	0,95	11	136/152	Kentsel Tek	94,98	19/27
51**	Yaka	Y:449452,42; X:4192217,79	Saplı Meşe	12	1,01	7	156/176	Kentsel Tek	38,46	14/27
52**	Yaka	Y:449518,85; X:4192159,08	Saplı Meşe	13	1,11	15	166/194	Kentsel Tek	176,62	25/27
53	Kürden	Y:449741,72; X:4191961,18	Saplı Meşe	21	1,36	20	156/238	Kentsel Grup	314	37/27
54	Kürden	Y:449718,51; X:4191929,64	Saplı Meşe	20	1,11	19	146/194	Kentsel Grup	226,86	28/27
55**	Kürden	Y:449709,78; X:4191929,42	Saplı Meşe	18	0,98	13	146/156	Kentsel Grup	132,66	22/27
56**	Ayanbey	Y:449944,81; X:4191482,37	Saplı Meşe	17	0,95	12	265/152	Kentsel Grup	113,04	22/27
57**	Ayanbey	Y:449960,35; X:4191598,14	Saplı Meşe	18	1,11	13	290/194	Kentsel Grup	132,66	25/27
58	Ayanbey	Y:449958,62; X:4191602,48	Saplı Meşe	16	1,56	18	253/312	Kentsel Tek	254,34	37/27
59**	Yorgancı	Y:449096,33; X:4190672,11	Saplı Meşe	16	1,01	12	123/176	Kentsel Tek	113,04	26/27
60**	Yorgancı	Y:449095,62; X:4190585,43	Saplı Meşe	18	1,01	12	122/161	Kentsel Tek	113,04	22/27
61**	B.kovanağ zı	Y:453847,27; X:4191974,59	Doğu Çınarı	18	1,24	22	180/217	Kentsel Grup	379,94	34/39
62**	B.kovanağ zı	Y:453858,96; X:4191974,43	Doğu Çınarı	17	1,11	20	180/194	Kentsel Grup	314	25/39
63***	Havzan	Y:453670,13; X:4193087,04	Adi Dişbudak				180	Kentsel Tek	Kuruluş/Tescili Kaldırıldı	

64**	Havzan	Y:452963,09; X:4192720,91	Saplı Meşe	12	1,11	13	285/194	Kentsel Tek	132,66	22/27
65**	Havzan	Y:454000,28; X:4193000,18	Doğu Çınarı	19	1,21	25	85/169	Kentsel Grup	490,62	35/39
66**	Havzan	Y:454012,50; X:4192997,75	Doğu Çınarı	19	1,08	21	85/151	Kentsel Grup	346,18	35/39
* Türüne Göre Anıt Ağaç statüsünde olmayan tescilli ağaçlar										
** Anıt Ağaç kriteri için aranan AAD karşılamayan tescilli ağaçlar										
*** Saha çalışması sırasında tamamen kurduğu tespit edilen tescilli ağaçlar										

ÇŞİDB'nin mevzuatındaki 110 sayılı ilke kararında EK-6 sayılı cetvelde (Geniş Yapraklı Ağaçların Yaş Tahmininde kullanılan gövde çapı yaş çevirme faktörü) ağaçların yaşları $G\dot{C} \times Kat \text{ Sayı Oranı} = \text{Ağacın Yaşı}$ formülüne göre tespit edilmektedir. Yapılan saha çalışması ile Meram İlçesinde bulunan anıt ağaçların KÇŞİDM'nün envanter listesindeki yaşları ile yine aynı ağaçların ÇŞİDB'nin mevzuatındaki Tabiat Varlığı Olarak Belirlenecek Anıt Ağaçların Tespitine İlişkin 110 Sayılı İlke Kararında gövde çapı ve türüne göre yapılan yaş hesabına göre bulunan yaş durumlarında farklılıkların bulunduğu tespit edilmiş, bu durumun ağaçların tescili sırasında yapılan tespitlerin bilimsellikten uzak tahmini yollara yapıldığı anlaşılmıştır. Ancak yapılan arşiv araştırmasında tescilli ağaçların yaşları ile saha çalışmasında ortaya konan verilerde tescilli ağaçların yaşlarının 100 yıldan fazla olduğu da tespit edilmiştir.

Meram Bölgesinde boyutsal anıt ağaç tescili bulunan ağaçların saha çalışması ile envanter kayıtlarında ortaya konan verilere göre hemen hemen hepsinde koruma olanaklarının yapısal ve sosyal donatı öğeleri ile tehlikeye girdiği, sağlıklı durumlarına karşın bakım ve budamaya ihtiyaçları nedeniyle çevresel ve fiziksel şartlardan dolayı negatif özelliklerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Konu ile ilgili olarak anıt ağaçlarla ilgili mevzuatlar incelendiğinde ise anıt ağaçları tespit ve tescil işlemleri için uygulanan ÇŞİDB'nin 110 Sayılı İlke Kararında, TSE 13137'de değerlendirmeye alınan ve ağacın ileri ki yıllardaki durumuna etki edecek önemli negatif özellik kriterinin çıkarıldığı görülmüştür. Bu durum ÇŞİDB'nin 110 Sayılı İlke Kararına göre yapılan anıt ağaç tespit ve tescil çalışmaları için olumsuz, bilimsellikten uzak ve sürdürülebilirliği olmayan bir durum ortaya çıkartmaktadır. Ağaçların, anıt ağaç olabilme değerlendirmesi yapılırken fiziksel ve çevresel özelliklerinde negatif yönlerinin incelenmemesi, ağacın kısa ve orta vadede canlılığını koruyup koruyamayacağı hakkında bilgi yoksunluğu oluşturmaktadır. Böylelikle bazı boyutsal özellikleri ile belli bir puan alan ve pozitif özelliklerinden aldıkları puan ile Asgari Anıtsal Değeri (AAD) yakalamış ve/veya geçmiş, ancak çevresel ve fiziki durumları neticesinde rehabilite edilmesi ve canlılığını sürdürmesi çok zor olan ağaçlar bile anıt ağaç olarak tescil edilmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu uygulama ile anıt ağaç değerlendirmesinde negatif özelliklerinin incelenmemesi ve ağaçların pozitif yönde puanlar alarak anıt ağaç tescillerinin çoğalmasında isteği olduğu anlaşılmaktadır. Bu varsayım üzerinden yapılan uygulamanın, anıt ağaçların en önemli özelliklerinden biri olan görsellik kavramını ve akıllarımızda yer edinen ihtişamlı anıt ağaç olgusunu düşürdüğü, anıt ağaç özelinde yapılacak görsel peyzaj analizinde negatif sonuçların ortaya çıkacağı tespit edilmiştir.

Öneriler

KÇŞİDİM envanterine göre; mülga KKTVKK tarafından anıt ağaç olarak tescillenmiş Meram İlçesinde bulunan 30 adet ağacın, saha çalışmasında elde edilen ve envanter fişlerine işlenmiş verilerine göre 110 sayılı ilke kararı ile TSE 13137 Standartları kapsamında türlerine göre yapılan Şimdiki Anıtsal Değerlerinin, çevresel ve fiziksel şartlarından dolayı Asgari Anıtsal Değerleri karşılamadığı ve altında olduğu tespit edilmiştir. Saha çalışmasına göre envanter fişleri hazırlanan ancak Asgari Anıtsal Değerleri karşılayamayan 30 adet ağacın ve anıt ağaç statüsünde bulunmayan 6 adet Akkavak türü ağaçlar için KÇŞİDİM tarafından anıtsal statülerinin kaldırılması, ilgili mevzuata önemli standartlar getirilerek korunmaya değer ağaç statüsü olarak değerlendirilmesi için değişiklik yapılması gerekmektedir.



Şekil 2. Akkavak (*Populus alba* L./Konya) türündeki tescilli anıt ağaçlar

Anıt ağaç değerlendirmesi yapılırken anıt ağaç statüsünde bulunmayan, anıt ağaç özelliği riskli olan ağaçların sadece anıt ağaç tescilini artırmak için anıt ağaç tescilli yapılmaması, sadece gerekli kriter ve özellikleri sağlayan ve sürdürülebilirliği öngörülebilir ağaçların anıt ağaç olması için ilgili mevzuatlarda önemli revizyonlar yapılması gerekmektedir. Ayrıca anıt ağaç tescilli olan ağaçların ve korunmaya değer ağaç statüsünde olan ağaçların koruma statülerini en üst düzeye getirilmesi, koruma alanı altındaki tehditkâr yapıların ve donatı öğelerinin kaldırılması veya tehdit unsurlarının en aza indirilmesi gerekmektedir.

Bir anıt ağacı yaşatmak için onun ekolojik ortamını iyileştirmek kentsel kimlik açısından çok önemlidir. Toprak, su kaynakları, iklimsel koşulların etkileri vb. ekolojik elemanlar ağaçlar için hayat kaynağıdır. Toprak yapısının bozulması, yeraltı su kaynağındaki azalma, fiziksel ve kimyasal etkenler vb. ağaçları doğrudan etkileyecek negatif iklimsel koşullar anıt ağaçların yaşamını kısıtlamakta hatta canlılığını yitirmelerine sebep olmaktadır [5]. Anıt ağaçların bulunduğu alanların ekolojik durumlarının iyileştirilmesi, fiziksel ve kimyasal etkilerden korunması konusunda yerel yönetimlere çok önemli görevler düşmektedir. Konya İli, Meram İlçesi özelinde Belediyelerin anıt ağaç bakımı ve yönetimi konusunda ilgili ve sorumlu olan Park ve Bahçeler Müdürlüğü haricinde başka özel bir birimi ve ekibi bulunmamaktadır. Anıt ağaçlar hassas bakım isteyen, ekolojik ve çevresel şartlarının iyileştirilmesi gereken canlı tabiat varlıklarıdır. Bu konuda Belediyelerce anıt ağaçların bakımı, budaması ve yönetimi konusunda daha hızlı ve daha doğru aksiyon alması için özel birimler ve buna bağlı teknik ekipler kurulmalı, bakım, budama ve rehabilite işlemleri için uygun araç, gereç ve malzeme alt yapısı oluşturulmalıdır.



Şekil 3. Saplı meşe (*Quercus robur* L./Konya) türündeki tescilli anıt ağaçlar

Cumhuriyet tarihimize bakıldığında ağaçlara verdiği önem ile birlikte plansız kentleşme ve yapılaşmaya karşı en net tavrı yine Mustafa Kemal Atatürk koymuştur. Atatürk, Yalova İlinde, Millet Çiftliğinde bulunan Yürüyen Köşk adı ile anılan köşküne ziyarete gelmiş ve tam o sırada köşkün hemen yanında bulunan ulu çınarın dallarını kesmeye çalışan bahçıvan ile karşılaşmıştır. Bahçıvan tarafından çınar ağacının dallarının, binanın çatısına ve duvarına dayandığı için kesileceğini öğrenen Atatürk o meşhur emrini verir “Dal kesilmeyecek Köşk kaydırılacak” der. Bu emir üzerine başlatılan çalışma ile ulu çınarın dallarının binaya değmemesi ve tepe çapının altındaki yapının ötelenerek ağacın koruma olanağının artırılması sağlanmış olur [18].

Yukarıda anlatılan yaşanmış gerçek olayın aksine, kentlerde plansız kentleşme, yeniden yapılanmalardaki plansızlıklar, altyapı çalışmaları vb. kentin yaşadığı sorunlar anıt ağaçları da etkilemektedir [19-5].Plansız kentleşme yeni gelişen kentsel alanlar nedeniyle kente yakın anıt ağaçların dikkate değer oranlarda tahrip olduğu veya yok olduğu vurgulanmaktadır [20-5]. Meram İlçesi özelinde yapılan bu çalışmada mevcut anıt ağaçları, istikbal anıt ağaç olabilecek ağaçları ve doğal dokuyu olumsuz olarak etkileyen birçok uygulamanın yapıldığı tespit edilmiştir. Meram İlçesindeki emsal yoğunluğu yüksek betonarme yapılar, yine konut alanlarına yapılan yüksek beton duvarlar ve alt yapı çalışmaları, Yeşil Meram olarak bilinen tarihi ve doğal yerleşim alanını git gide Beton Meram’a dönüştürmekte, içinde bulunan doğal hazineyi yavaş yavaş öldürmektedir.



Şekil 4. Saplı meşe (*Quercus robur* L./Konya) türündeki tescilli anıt ağaçlar

Meram İlçesinde bulunan anıt ağaçların çevresel şartlarının iyileştirilmesi ve sürdürülebilirliğini artırmak için sorumlu kurumlar ile belediyelerin uygulama ve yaklaşımlarını değiştirmek gerekmektedir. Bu konu ile ilgili KÇŞİDİM öncülüğünde profesyonel olarak anıt ağaçlarda risk değerlendirmeleri yapılmalı, yine KÇŞİDİM öncülüğünde Belediyeler ile ortak çalışma yapılarak anıt ağaçların bulunduğu bölgelerde anıt ağaçların koruma alanı sınırlarına göre nazım ve uygulama imar planları revize edilmelidir. Yapılaşma ve altyapı çalışmalarında duyarlı davranılmalı ve başarılı uygulama stratejileri geliştirilmelidir.

Bulunduğu bölgelerle birlikte bir anlam kazanan, insan ölçeği ile ilişkisi yönünden beden mekân ontolojisini sağlayabilen anıt ağaçlar hem bu yönüyle, hem de tarihsel süreçteki toplumsal, ideolojik ya da inançsal nitelikleriyle sosyomekânsal bir bellek inşası meydana getirmektedir. Toplumsal belleği sağlayan unsurlar, yer aldığı ortamı zaman içerisinde şekillendirerek fiziksel ve görsel boyutta kentsel kimliği ortaya çıkarır. Kentsel kimlik, o kentte yaşayanların ortak belleklerinin bir neticesidir [21].

Yapılan saha çalışması ile kamusal ve özel mülkiyette bulunan anıt ağaçların, mülk sahipleri ve yerel halk tarafından birçok yanlış fiziki uygulamalara maruz kaldığı görülmektedir. Anıt ağaç gövdesine veya dallarına; aydınlatma elemanlarının monte edilmesi, salıncak kurulması, kök-gövde boğazı çevresinde kazı yapılması, ihata duvarı örülmesi, panel çit çevrilmesi, bordür düzenlemesi yapılması, basit yapılar yapılması, moloz ve hafriyat atıklarının istiflenmesi gibi birçok bilinçsiz ve yanlış fiziki uygulamalar tespit edilmiş, bu örneklerle araştırma sonuçlarında yer verilmiştir.

Meram İlçesinin tarihi ve doğal dokusuna uyum sağlayan geçmiş ile günümüz arasında köprü vazifesi gören anıt ağaçların önemi yerel halk tarafından idrak edilerek, gerekli ilginin verilmesi ve korunması açısından farkındalık oluşturulması gerekmektedir. Konuya ilişkin Bakanlık düzeyinde ve Belediyelerce anıt ağaçlarla ilgili tanıtımlar yapılması, ulusal ve yerel televizyon kanallarında anıt ağaçlara dikkat çekilmesi amaçlı kamu spotu yayınlarının yapılması ve çevre günü gibi özel gün ve haftalarda anıt ağaçların önemi ve korunmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- [1]Uysal, K., 2014, “Alanya Ve Manavgat (Antalya) İlçelerinin Anıt Ağaçları”, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, s.4-5.
- [2]Asan, Ü., 1992, Anıt Ağaçların Birey ve Toplum Psikolojisi Üzerindeki Etkileri, Yeşile Çerçeve Dergisi, 18, s.18-19.
- [3]Anonim, 2005, TSE 13137 Anıt Ağaçlar - Envanter, Seçim Kuralları ve İşaretleme Standardı, Mart 2005.
- [4]Asan, Ü., 2007, Anıtsal ağaçların tanımı, teknik özellikleri ve korunmaları. Kent ağaçları ve süs bitkilerinde bakım ve budama esasları semineri bildiri kitabı, İstanbul, s.157- 168.
- [5]Polat, Z., 2017, Doğanın Mirası Anıt Ağaçlar, Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 5(8): 908-916.
- [6]Anonim, 2021a, Anıt Ağaçlar, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://csb.gov.tr/anit-agaclar-makale> Erişim Tarihi: 20.06.2021
- [7]Atik, M., Balta, S., Durak, A., 2017, Peyzajda Yaşayan Doğal Tarih: Anıt Ağaçlar, Peyzaj ve Süs Bitkiciliği Dergisi, 7(23), s.22-26, ISSN:2147-2564
- [8]Yörüklü, N., 1997, “Bursa Ve Yakın Çevresindeki Anıt Ağaçların Saptanması ve Koruma Olanaklarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma”, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s.58.
- [9]Genç, M., 2003, Anıt Ağaç ve Ağaç Toplulukları Tespiti ve Tescili Ulusal Eylem Planı, Süleyman Demirel Üniversitesi, Kişisel Rapor, Isparta, s. 9-10.
- [10] Çevikçelik, M., 2021, Anıt Ağaçların Hukuki Rejimi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 2, 2021, s. 1485-1505.
- [11] Anonim, 1983, 2863 Sayılı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Resmi Gazete, Sayı: 18113, Tertip: 5 Cilt: 22 s.444.
- [12]Anonim, 2021c Tabiatın Sessiz Tanıkları Anıt Ağaçlar, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://www.anitagaclar.gov.tr/proje-hakkinda> Erişim Tarihi: 20.08.2021
- [13]Anonim, 2020a, Korunan Alanların Tespit, Tescil Ve Onayına İlişkin Usul Ve Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Resmi Gazete Sayı: 31070.
- [14]Genç, M., ve Güner, Ş. T., 2003, Göller Bölgesi'nin Anıt Ağaçları, T.C. Isparta Valiliği İl Özel İdare Müdürlüğü Yayını, Isparta, s. 5-6-11-12.
- [15]Anonim, 2014, Meram İlçe Raporu, Mevlana Kalkınma Ajansı, <https://www.mevka.org.tr/Yukleme/Uploads/Dsy7vxfrL719201725452PM.pdf> Erişim Tarihi: 20.10.2021
- [16]Anonim, 2021b, Konya Valiliği, <http://www.konya.gov.tr/meram>, Erişim Tarihi: 20.10.2021
- [17]Anonim., 2018, Meram Belediyesi, III. Derece Doğal Sit Alanı Uygulama İmar Planı Notları Revizyonu, Konya.
- [18]Anonim, 2021d, Yürüyen Köşk, Türkiye Cumhuriyeti Yalova Valiliği, <http://www.yalova.gov.tr/yuruyen-kosk> Erişim:18.10.2021
- [19]Jim CY. 2004. Spatial differentiation and landscape-ecological assessment of heritage trees in urban Guangzhou (China). Landscape and Urban Planning, 69: 51–68.
- [20]Jim CY, Zhang H. 2013. Defect-disorder and risk assessment of heritage trees in urban Hong Kong. Urban Forestry&Urban Greening, 12 (4): 585-596.
- [21]Yurdadön A., P., Özkır,D. ve Ofluoğlu,Y., 2016, “Bursa Kent Belleği ve Kimliğinin İnşasında Anıt Ağaçların Rolü”, Kent Araştırmaları Dergisi, cilt:7,Sayı:19, Mayıs, s.821.